

'A love of all things biblio'

Amerikaanse boekenliefde aan het begin van de eenentwintigste eeuw

MARIKA KEBLUSEK

DE BOEKENWERELD 20 [2003 - 2004]

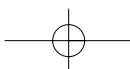
178

Rond de feestdagen van 2003 lagen in de filialen van boekhandelsketen Barnes & Noble op Manhattan grote stapels exemplaren van *Book Row: An Anecdotal and Pictorial History of the Antiquarian Book Trade*. De auteurs, Marvin Mondlin (antiquaar) en Roy Meador (verzamelaar), vertellen met veel gevoel voor nostalgie en aandacht voor details de kleurrijke geschiedenis van een voor boekenliefhebbers legendarisch stukje New York, namelijk het gedeelte van Fourth Avenue ten zuiden van Fourteenth Street. Tussen 1890 en 1960 klopte hier, op Book Row, het hart van antiquarisch Manhattan. Van al die stalletjes, kelders, zolders en winkels volgestouwd met boeken is er nu in feite nog maar één overgebleven: de monumentale Strand Bookstore op Broadway (opererend onder de slogan *8 miles of books*).

Book Row was bij lange na niet het enige boek over boeken dat op de kersttafels in Barnes & Noble lag uitgesteld. Ook *A Splendor of Letters: The Permanence of Books in an Impermanent World*, het gloednieuwe laatste deel van Nicholas A. Basbanes' indrukwekkende trilogie over boeken, verzamelaars en bibliotheken, was prominent vertegenwoordigd. En daar weer naast lagen de recent uitgekomen paperbackedities van Basbanes' *Among the Gently Mad: Strategies and Perspectives for the Book Hunter in the Twenty-First Century* en van *Out of the Flames: The Remarkable Story of a Fearless Scholar, a Fatal Heresy, and One of the Rarest Books in the World*, de vierde titel van het bibliothele echtpaar Goldstone.¹

Er lijkt de laatste jaren wat aan de hand met het boek, of, liever gezegd, met de status van en aandacht voor het boek – met name in Amerika. Boekverzamelen is een trend. In zijn *A Pound of Paper: Confessions of a Book Addict* (2002) beschrijft filmkenner en verzamelaar John Baxter hoe Hollywood al aan het eind van de jaren tachtig het boek als statusobject ontdekte. Ineens moest Harvey Jason, een antiquaar op Sunset Boulevard in Los Angeles, de kostbare eerste drukken leveren die Oscar-presentatoren bij wijze van bedankje ontvingen. Filmsterren zoals Danny de Vito, James Spader en, recentelijk, Johnny Depp en Sarah Michelle Gellar (alias 'Buffy the Vampire Slayer') profileren zich inmiddels nadrukkelijk als serieuze verzamelaars. Maar het zijn lang niet alleen vermogende filmsterren die het boek als statusverhogend verzamelobject hebben omhelsd. Gezien de vele titels over bibliotheken, collectioneurs, boekendieven, boekenjagers en antiquaren die de laatste jaren in grote oplagen bij commerciële uitgeverijen zijn verschenen, lijkt het enthousiasme voor 'all things biblio' in de Anglo-Amerikaanse wereld nog nooit zo nadrukkelijk, en onder zo'n breed publiek, aanwezig te zijn geweest.²

In 1997 verscheen bij een groot New-Yorks uitgevershuis *Used and Rare: Travels in the Bookworld*, de inwijding van twee 'analfabeten' in de wondere wereld van antiquariaten, eerste drukken, boekenbeurzen en verzamelaars. Het verslag van hun bibliothele metamorfose – van naïeve beginnelingen tot doorgewinterde collectioneurs – maakte van Lawrence en Nancy Goldstone populaire auteurs en, naar eigen zeggen, geliefde sprekers in het boe-

kencircuit. Binnen een mum van tijd verschenen herdrukken en paperbackedities, en werd de eerste druk zelfs een verzamelobject van enige waarde – mits natuurlijk een onbeschadigde eerste editie, voorzien van stofomslag.³ In hun twee volgende boeken zette het echtpaar volgens eenzelfde stramien en op dezelfde lichtvoetige (en soms uiterst melige) wijze de ontdekkingstocht voort, en ook van *Slightly Chipped* (1999) en *Warmly Inscribed* (2001), opnieuw bestemd voor een breed publiek, verschenen paperbackedities.⁴ Zelf omschreven de Goldstones hun eersteling *Used and Rare* als ‘deels reisverhaal, deels liefdesgeschiedenis en deels memoires’, en een recensent prees het boek vanwege de autobiografische invalshoek aan als ‘een soort *Year in Provence* voor boekenliefhebbers’. Die vergelijking met Peter Mayles zeer succesvolle herinneringen uit 1990 was zo gek nog niet, want ook deze auteur deed immers verslag van lotgevallen in een vreemde, in eerste instantie onbegrijpelijke, vooral door excentriekelingen bevolkte, en dus komische wereld – in dit geval die van Zuid-Frankrijk.

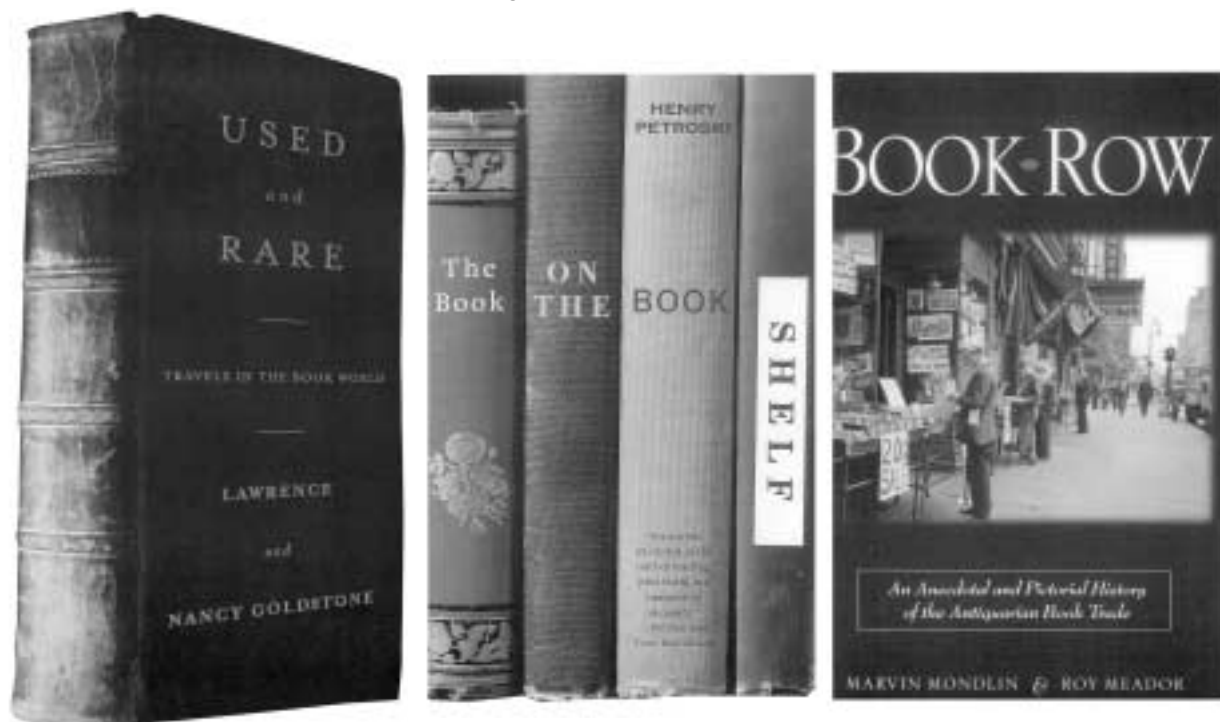
De vergelijking met *A Year in Provence* werd onlangs opnieuw door een recensent gemaakt, ditmaal in verband met Paul Collins’ *Sixpence House: Lost in a Town of Books* (2003), waarin de auteur verhaalt hoe hij met vrouw en baby de overstap waagde van metropool San Francisco naar boekendorp Hay-on-Wye.⁵ Dezelfde elementen die *Used and Rare* voor een groot publiek zo aantrekkelijk maakten, heeft ook Collins uitgebuit: het jonge gezin, de ontmoetingen met bizarre antiquaren en andere kleurrijke figuren, het pionieren in een nieuwe wereld, alles op humoristische wijze gepresenteerd.

Tussen de publicatie van *Used and Rare* en *Sixpence House* liggen zes jaar, een periode waarin opvallend veel biblioboeken in de vorm van memoires verschenen: de herinneringen van verzamelaars zoals John Baxter, de Goldstones of David Myer (*Memoirs of a Book Snake*, 2001),

van beroemde antiquaren zoals de *grand old ladies* Madeleine Stern en Leona Rostenberg (meest recentelijk *Bookends: Two Women, One Enduring Friendship*, 2001), van lezers zoals de Engelsman Francis Spufford (*The Child that Books Built*, 2000), de Iraanse Azar Nafisi (*Reading Lolita in Teheran*, 2003) en Sara Nelson (*So Many Books, So Little Time*, 2003), of van journalisten zoals Michael Dirda (*An Open Book*, 2003).

Het is op zichzelf natuurlijk niets nieuws dat antiquaren, verzamelaars en andere boekenliefhebbers hun herinneringen op schrift stellen.⁶ Maar titels als *Sixpence House* en *Used and Rare* zijn boegbeelden van de succesvolle boeken over boeken *nieuwe stijl*, die nadrukkelijk zijn gericht op een breed publiek: op luchtige toon geschreven, met veel publicitair vertoon uitgebracht door een grote commerciële uitgeverij (in Collins' geval Bloomsbury), dikwijls ook als paperback, en veel besproken in de media.⁷ De populariteit van dergelijke boeken ligt, behalve in de vlotte, journalistieke stijl, mogelijk in het verlengde van de honger van hedendaagse lezers naar wat ik maar even 'persoonlijke ervaringsliteratuur' noem. De herinneringen van koks, serveersters en expats in Parijs blijken evengoed enorm te verkopen.⁸

Toch verklaart dat de aandacht voor het boek niet helemaal. Want wat te denken van het feit dat een wetenschappelijke studie als H.J. Jacksons *Marginalia* in de paperbackeditie (2002) óók op de schappen bij Barnes & Noble lag? En dat in vrijwel alle boekwinkels waar ik in december 2003 in New York naar binnen stapte de betaalbare herdrukken van Holbrook Jacksons boekhistorische trilogie op de plank stonden, die eind 2001 als set werden uitgebracht?⁹ En van het enorme succes van Nicholson Bakers aanklacht tegen microverfilming en de daaropvolgende vernietiging van kranten, *Double Fold* (2001), dat ook als paperback verscheen?¹⁰ Wat is de reden dat populair-wetenschappelijke teksten over bibliotheken, boekendieven en vervalzers, boekenkasten, voetnoten en andere bibliografische 'curiositeiten' het zo goed doen?¹¹

Misschien mogen we wel concluderen dat de wereld van het boek voor meer mensen toegankelijk is geworden en dat, tegelijkertijd, de stoffige wereld van antiquariaten, duistere bibliotheken en zeldzame boeken door romanschrijvers en filmmakers als *glamorous*, spannend en geheimzinnig is ontdekt.

In de occulte thriller *The Club Dumas* (1997) van de Spaanse auteur Arturo Pérez-Reverte, bijvoorbeeld, komt een antiquaar op het spoor van een duivels complot, waarin alles om boeken en handschriften draait. Johnny Depp zette hem in de filmbewerking *The Ninth Gate* (1999) van Roman Polanski neer als een sexy, enigszins louche figuur – kettingrokend en whiskey drinkend in de bibliotheek.¹² In Allen Kurzweils roman *The Grand Complication* (2001) raakt een jonge bibliothecaris uit New York verstrikt in het web van een geheimzinnige boekverzamelaar. Onlangs verscheen het derde deel in de ‘Cliff Janeway’-serie van John Dunning, die met *Booked To Die* in 1992 doorbrak als detectiveschrijver. Janeway is een rechercheur uit Denver met een passie voor eerste drukken, die betrokken raakt bij een moord op een *book scout*, in de loop van het verhaal zijn baan opzegt en zelf een antiquariaat opent. *Booked To Die* was een kassakraker, net als het tweede deel in de serie, *The Bookman’s Wake* (1995).¹³ In *Slightly Chipped* beschrijven de Goldstones hoe ze in de New-Yorkse boekwinkel *Partners in Crime* de eerste druk van *Booked To Die* vinden, die dan \$750 ‘doet’. Momenteel kost een gesigneerde eerste druk, eerste editie, al naar gelang de conditie, tussen de \$850 en de \$1900.¹⁴

De wereld van het boek vormt natuurlijk al langer het decor van de ‘literaire thriller’. Ook in ‘serieuze’ literatuur speelt het boek immers al geruime tijd een hoofdrol, zoals in Umberto Eco’s invloedrijke *De Naam van de Roos* (1986), waar in boekbesprekingen nogal eens naar wordt verwezen.¹⁵ Het genre van de zogenoemde *bibliomystery* is met het succes van schrijvers als Dunning definitief naar een hoger plan getild. Er zijn verschillende websites aan het fenomeen gewijd (bijvoorbeeld *bibliomysteries.com*, met een zeer uitvoerige bibliografie) en sommige auteurs haken met hun series wel heel duidelijk aan bij dat succes. Zo verschijnt bijvoorbeeld sinds 1994 de *Booklover’s Mystery*-serie van Julie Kaewert, die tot nu toe *Unsolicited* (1994), *Unbound* (1997), *Unprintable* (1998), *Untitled* (1999), *Unsigned* (2001) en *Uncatalogued* (2002) schreef.¹⁶

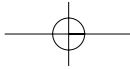
Zulke boeken en films zijn niet alleen zeer populair, maar blijken soms zelfs een inspiratiebron. In *OP Magazine*, een nieuw Amerikaans tijdschrift over ‘Book Culture, Collectors & Commerce’, vertelt de eigenaresse van een tweedehands-boekwinkel in Texas hoe ze na het lezen van *Booked To Die* besloot zelf een antiquariaat te openen.¹⁷ Dunning’s serie werd ook genoemd door een deelnemer van de cursus ‘Book Collecting for Beginners’, die de digitale Barnes & Noble University onlangs gratis aanbood.¹⁸ Na het lezen van *Bookman’s Wake* was haar interesse in verzamelen definitief gewekt, terwijl een andere student geïntrigeerd raakte na het zien van de film *The Ninth Gate*.¹⁹

De New-Yorkse boekhandelgigant speelt met zijn verzamelcursus duidelijk in op de hype rond het boek in Amerika.²⁰ Het is een mooi voorbeeld van de nieuwe toegankelijkheid, de democratisering van het verzamelen. Volgens de wervende tekst op de webpagina, immers, was drempelvrees niet meer nodig en stond wat eens aan een elite was voorbehouden, nu open voor iedereen: ‘Leg die pijp neer en doe je tweedjasje maar uit. Het verzamelen van boeken is niet langer alleen iets van serieuze geschiedvorsers, en het kost helemaal niet veel tijd en moeite om een geweldige bibliotheek op te bouwen.’ In zes lessen werden de Barnes & Noble-studenten met zevenmijlslarzen door de geschiedenis van het boek geleid, kregen ze inzicht in het hoe en waarom van het verzamelen en werden hen de

fijnere bibliografische kneepjes bijgebracht. Als lesmateriaal diende een syllabus (die kon worden gedownload), waarin behalve inleidende teksten ook vragen en opdrachten waren opgenomen. Deze konden vervolgens met behulp van een 'echt' boek (de herziene en uitgebreide editie van Ian C. Ellis, *Book Finds: How to Find, Buy, and Sell Used and Rare Books*, 2001) digitaal worden ingeleverd en in de interactieve klas worden becommentarieerd. Natuurlijk was het de bedoeling dat dit boek bij Barnes & Noble werd besteld, evenals de literatuur 'om verder te lezen', en ook de praktijkopdrachten waren gelinkt aan de zoekmachine van hun antiquariaatsafdeling – waar, niet geheel toevallig, de docent van de cursus werkzaam was.

De achtergrond, leeftijd, locatie en aanwezigheid kennis van de ruim zeventig studenten uit 'mijn' klas (februari-maart 2004) liep weliswaar behoorlijk uiteen, maar in hun motivatie om aan de cursus deel te nemen, klonken ze opvallend eensgezind. Vrijwel alle deelnemers, overigens overwegend vrouwen, meldden in hun introductiemails dat ze gek waren op lezen en dat hun huis inmiddels uitpuilde van de boeken – 'I'm a bookworm, and proud of it', zoals een student het kernachtig uitdrukte. Een aantal van hen had beroepsmatig te maken (gehad) met de boekenwereld; één was gepensioneerd bibliothecaresse, een ander runde een tweedehands-boekwinkel, een derde werkte in een filiaal van Barnes & Noble. Iedereen wilde meer weten over het opbouwen van een bibliotheek, over de manier waarop de boeken moesten worden onderhouden (de extremen van het Amerikaanse klimaat kwamen vaak ter sprake) en, natuurlijk, over het leren inschatten van de waarde van boeken. Terwijl de docent er steeds op bleef hameren (met verwijzing naar Nicholas Basbanes) dat het beste uitgangspunt voor het aanleggen van een mooie collectie altijd de eigen interesse was en niet het geldelijk gewin, leek het veel studenten in deze cursus toch vooral om de financiële kant van de zaak te draaien. Eén cursiste vroeg zich enigszins vertwijfeld af waar ze de *rare books* kon vinden die ze wilde gaan verkopen. Iemand vroeg een tip om de volgende 'Harry Potter' te kunnen ontdekken. Anderen hadden al vaker via eBay, Amazon en andere on-lineverkooppunten boeken verkocht en waren vooral uit op deskundig advies over de juiste wijze van beschrijven of hulp bij het vaststellen van druk of editie.

De interactieve Barnes & Noble-cursus kon natuurlijk alleen bij de gratie van internet ontstaan en functioneren. Over de invloed ervan op de wereld van het boek is al oneindig veel geschreven, in positieve zowel als negatieve zin.²¹ Enerzijds is met de digitale revolutie de toekomst van het boek, in de ogen van sommigen, op scherp gesteld, anderzijds hebben bibliotheken en antiquariaten vrijwel direct de mogelijkheden van het nieuwe medium benut.²² Nicholas Basbanes besteedt in *Among the Gently Mad* uitgebreid aandacht aan de wijze waarop internet het handelen in en verzamelen van boeken in de praktijk heeft veranderd, en ook auteurs als de Goldstones, Baxter en Ellis laten zich over dit onderwerp uit. Vanzelfsprekend heeft internet grote gevolgen voor de antiquariaatshandel; Basbanes wijt er het verdwijnen van middelgrote boekenzaken aan, en ook de teloorgang van Amerikaanse (vak)tijdschriften als *AB Bookman's Weekly* en *Biblio*.²³ Een antiquaar die door hem werd geïnterviewd, stelde onomwonden dat internet de grenzen tussen verzamelaar en handelaar heeft vervaagd.²⁴ Verzamelaars die af willen van de kwalitatief wat mindere exemplaren uit hun collectie hoeven dat immers niet langer via de antiquariaatshandel te doen, maar bieden de boeken nu zelf via bijvoorbeeld eBay aan. Zo worden zij van de ene dag op de andere handelaar. Naar goed Amerikaans gebruik is er inmiddels een aantal zelfhulpboeken in de handel dat toekomstige on-lineverkopers wegwijs maakt, en de Barnes & Noble-cursus – hoewel expliciet gericht op het verzamelen en dus kopen van boeken – werd door een aantal van de cursisten duidelijk opgevat als een opleiding tot verkoper.²⁵

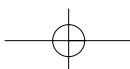

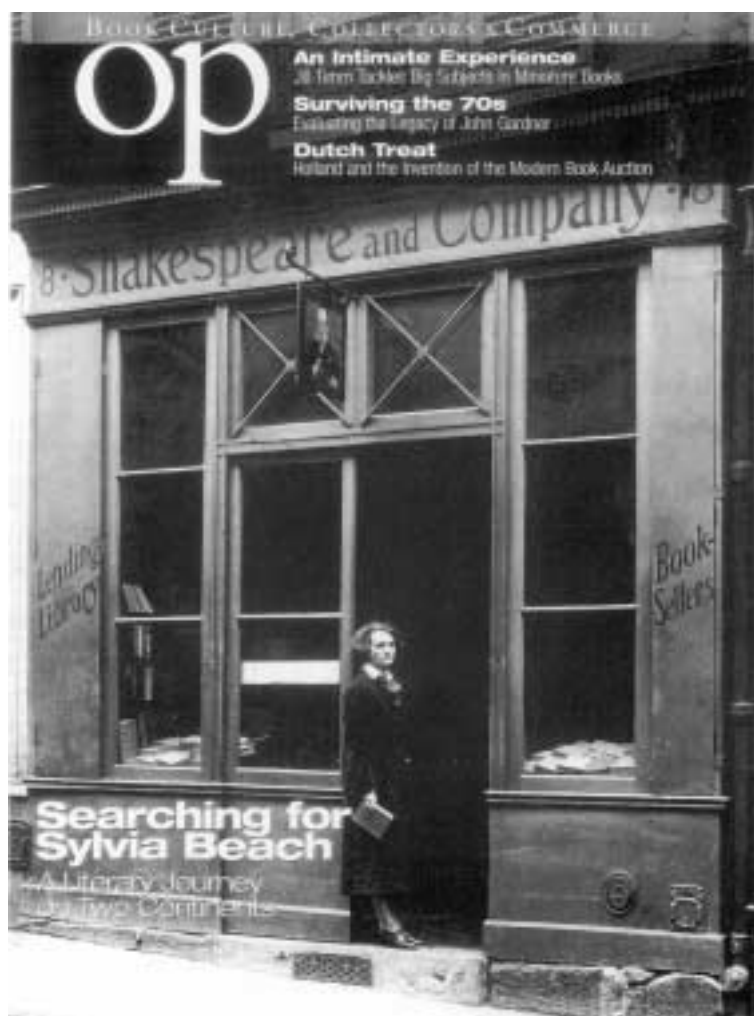
Websites als eBay of Amazon Marketplace zijn de digitale vorm van wat in Amerika *swap meet* heet, een soort ruil- en handelsbeurs waar gelijkgestemden – op wat voor verzamelgebied dan ook – elkaar kunnen ontmoeten. Als er één ding is wat dergelijke ontmoetingsplaatsen kenmerkt, is het wel de laagdrempeligheid.

Het gezicht van de moderne boekverzamelaar is, mede door deze interactieve mogelijkheden, definitief veranderd. David Gregor, een antiquaar uit Seattle, constateerde in zijn artikel over het nieuwe boekverzamelen in het tijdschrift *Firsts* (januari 2004) bovendien dat de groei van het aantal verzamelaars in Amerika niet uitsluitend aan de digitale ontwikkelingen is te danken.²⁶ Dankzij gunstiger economische omstandigheden kunnen veel meer mensen geld aan kostbare boeken uitgeven, en volgens Gregor zijn er om die reden de laatste jaren aanzienlijk meer vrouwen onder het toch vooral mannelijke leger verzamelaars te vinden. Bovendien kan de toekomstige verzamelaar door antiquaren via allerlei kanalen worden benaderd – niet in de laatste plaats via internet.

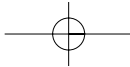
Internet speelt dus een sleutelrol in de hedendaagse boekenliefde vanwege zijn toegankelijkheid en laagdrempeligheid. Het staat een ieder vrij om zich als verzamelaar en/of handelaar te ontpoppen. Maar er is, denk ik, meer aan de hand. Want waarom richt die aandacht zich op het boek, veel meer dan op welk ander object ook? Waarom zijn de bloemlezingen met citaten over boeken, verzamelaars en lezers niet aan te slepen – uitgaven met veelzeggende titels als *A Passion for Books*, *Speaking of Books* of *Biblioholism*. Waarom worden er de laatste jaren koffietafelboeken gepubliceerd met fraaie foto's van boeken en bibliotheken? Wat maakt het boek, in dit tijdsgewricht, toch zo bijzonder in de ogen van dat brede publiek?

Aan deze moderne boekenliefde ligt ook, denk ik, onbewust een gevoel van nostalgie en weemoed ten grondslag. We realiseren ons dat de tijd waarin het gedrukte boek de onbetwiste en vanzelfsprekende boventoon voerde in ons communicatieproces, in de westerse wereld voorgoed voorbij is. Het boek, hoe alomtegenwoordig nog, is ineens voor velen een historisch object geworden, zelfs een sentimenteel object, iets wat in elk geval behouden, gekoesterd, verzameld en verzorgd moet worden. Deze nostalgische boekenliefde is een reactie op de onpersoonlijke digitale wereld waarin we anno nu leven.²⁷

Weemoed, dus, naar een tijd waarin de wereld nog een veilige wereld leek, een overzichtelijke, gedeelde wereld.²⁸ Is het toevallig dat er in 1998 al meer dan een half miljoen leesclubs in de Verenigde Staten waren, dat iemand als Oprah Winfrey met haar Book Club een soort leesrevolutie heeft ontketend, dat de *how to*-boeken op dit gebied, net als de 'leesmemoires', in stapels in de Amerikaanse boekhandels liggen?²⁹ Een fenomeen als *bookcrossing* – het achterlaten van boeken voor onbekende andere lezers – appelleert eveneens aan dat verlangen naar een gedeelde wereld, waarbij de boeken letterlijk het contact tussen men-

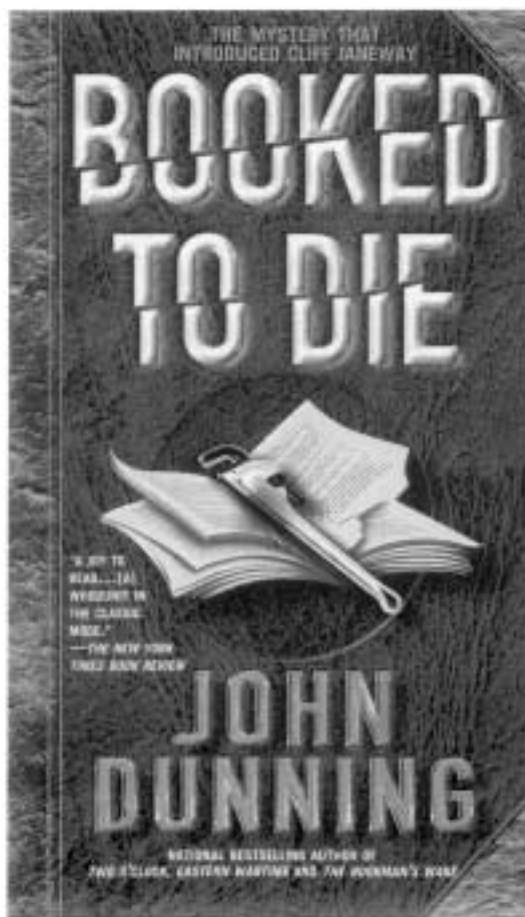
sen maken.³⁰ Hierin ligt de paradox van de snelle, onpersoonlijke digitale wereld; dat de tegenreactie alleen bij de gratie van het bestaan van die wereld kan ontstaan.

In *So Many Books* (2003) memoreert Gabriel Zaid hoe Socrates het boek afdeed als een zwak alternatief voor de dialoog, het persoonlijk gesprek. Wij weten dit omdat de uitspraak van de filosoof is overgeleverd dankzij het medium waartegen hij zich verzette. De zegetocht van dat medium heeft hij niet kunnen tegenhouden. Zelfs in deze *digital age* verschijnt elke dertig seconden, ergens op deze planeet, een boek. Die overvloed stemt bijna tot moedeloosheid. Maar Zaid's essay is, uiteindelijk, geen wanhoopskreet. Het is een pleidooi voor het boek als essentieel onderdeel van beschaving en cultuur. Net als alle andere titels die lagen uitgestald in de boekhandels van Manhattan, in de winter van 2003, is het een liefdesverklaring aan het boek in al zijn gedaanten, in al zijn betekenissen, in verleden en toekomst.

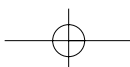
Met dank aan Hans Hafkamp en Paul Hofstijzer voor de inspirerende gedachteswisseling.

NOTEN

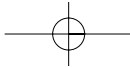
- 1 Signalement van *A Splendor of Letters* in de rubriek 'Verschenen boeken' in *De Boekenwereld* 20 (2003-2004), nr. 4; van *Among the Gently Mad* in 19 (2002-2003), nr. 5.
- 2 Zie de bijlage. Om nog maar te zwijgen van de talloze websites gewijd aan *book collecting* – meestal te vinden als subcategorie van 'entertainment' of 'hobby' op de moedersite. De uitspraak 'a love of all things biblio' is afkomstig van een on-linerecensent op *seasonedwithlove.com* en werd ook gebruikt in een recensie van Paul Collins' *Sixpence House* (*bookpage.com*).
- 3 Op de antiquarische site van Barnes & Noble aangeboden voor \$671.
- 4 Signalement van *Slightly Chipped* in *De Boekenwereld* 17 (2000-2001), nr. 4 en van *Warmly Inscribed* in 18 (2001-2002), nr. 3.
- 5 Collins' boek werd in een recensie in de *Boston Globe* als 'the bookworm's answer to a *Year in Provence*' gekarakteriseerd.
- 6 Ik noem hier alleen als voorbeelden de memoires van A. Edward Newton, *A Magnificent Farce, and Other Diversions of a Book Collector* ([1921]) en van de vooraanstaande Amerikaanse antiquaar A.S.W. Rosenbach, *Books and Bidders: The Adventures of a Bibliophile* (1927). De autobiografie van Percy Muir, *Minding my Own Business* (1960) werd in 1991 als fotomechanische herdruk op de markt gebracht door de Oak Knoll Press in Delaware. Deze uitgeverij, geheel gericht op boeken over boeken, verzorgde ook de twee vervolgen op Muir's boek door diens weduwe Barbara Kaye: *The Company We Kept* (1986; reprint Oak Knoll Press 1995) en *Second Impression: Rural Life with a Rare Book Man* (1995).
- 7 Daarentegen verschenen de memoires van Richard Booth, de 'godfather' van Hay-on-Wye, bij een kleine uitgeverij (*My Kingdom in Books*, 1999, gesignaleerd in *De Boekenwereld* 17 (2000-2001), nr. 2), net als de herinneringen van Jack Matthews – zoals *Memoirs of a Bookman* (1990) en, meest recent, *Reading Matter. A Rabid Bibliophile's Adventure Among Old and Rare Books* (2000).
- 8 Anthony Bourdain, *Kitchen Confidential: Adventures in the Culinary Underbelly* (2000); Debra Ginsberg, *Waiting: The True Confessions of a Waitress* (2001); Adam Gopnik, *Paris to the Moon* (2000). Ginsberg, een 'professional memoirist', schreef ook *Raising Blaze: Bringing up an Extraordinary Son in an Ordinary World* (2002) en, zeer recentelijk, *About my Sisters* (2004).

'A LOVE OF ALL THINGS BIBLIO'

- 9 Holbrook Jackson, *The Anatomy of Bibliomania; The Fear of Books en The Reading of Books*. De *Anatomy* (1930) werd eerder herdrukt (1950; 1978; 1979), evenals de *Fear* (1982).
- 10 De paperbackeditie (2002) werd gesignaleerd in *De Boekenwereld* 19 (2002-2003), nr. 2.
- 11 Lionel Casson, *Libraries in the Ancient World* (2001); Matthew Battles, *Library* (2003); Miles Harvey, *The Island of Lost Maps* (2000); Simon Worrall, *The Poet and the Murderer* (2002); Henry Petrofski, *The Book on the Bookshelf* (1999), gesignaleerd in *De Boekenwereld* 17 (2000-2001), nr. 2 en 18 (2001-2002), nr. 1; Chuck Zerby, *The Devil's Details* (2001); Kevin Jackson, *Invisible Forms* (1999; Amerikaanse editie 2000); John Maxwell Hamilton, *Casanova was a Book Lover* (2000). Allemaal ook, of binnenkort, verkrijgbaar als paperback. Over voetnoten verscheen eerder een wetenschappelijke studie van Anthony Grafton (*The Footnote: A Curious History*, 1997; paperback 1998).
- 12 Gezien het feit dat Depp zelf verzamelt, is zijn achteloze omgang met kostbare boeken in de film nogal verkavelijk. Zie ook Guy Lesser, 'Browsing for Gold. Adventures in the rare-book trade', *Harper's Magazine* (January 2002), p. 41.
- 13 Signalement van *The Bookman's Wake* in *De Boekenwereld* 13 (1996-1997), nr. 4. In maart 2004 verscheen *The Bookman's Promise*.
- 14 Dunning's debuut is een mooi voorbeeld van een hypermodern; een boek dat in één of twee jaar al het veelvoudige opbrengt van de oorspronkelijke verkoopprijs - het meest aansprekende voorbeeld en een fenomeen op zichzelf is natuurlijk de Harry Potter-serie. Voor een aardig inzicht in de manier waarop de rage van een hypermodern wordt gecreëerd, zie de inleiding die Dunning schreef bij de paperbackeditie van *Booked to Die* (Pocket Books Paperback, 2001). De auteur dreef overigens jarenlang zelf een antiquariaat in Denver.
- 15 Ik noem hier Amin Maalouf's *Le Périple de Baldassare* (2000), vertaald als *Balthassar's Odyssey* (2002; Nederlandse vertaling *De omzwervingen van Baldassare*, 2003) en Orhan Pamuk, *My Name is Red* (2001; Nederlandse vertaling *Ik heet karmozijn*, 2003). Over de onderlinge verwantschap zie bijvoorbeeld de bespreking van Ian Sansom, 'Points East', *The Guardian* (12 oktober 2002).
- 16 Vergelijk de *Burglar*-serie van Lawrence Block, die overigens al in 1979 van start ging met *The Burglar Who Liked to Quote Kipling*.
- 17 Rick Kelsey, 'Sleepy Texas Towns Bustle with Books', *OP Magazine* 1 (July-August 2003), p. 11: "I read that book, and it was fun. There was so much information about book collecting. My husband came home, and I said "Guess what? I'm going to open a bookstore!" He said "Go for it!"
- 18 De cursus was te vinden in de categorie 'Life Improvement' en via de antiquarische webpagina van Barnes & Noble. Ik volgde de cursus van 2 februari - 8 maart 2004; dit was de tweede maal dat ze gegeven werd. De cursus wordt momenteel herhaald (mei 2004).
- 19 Volgens de introductiemails van deze studenten, beiden vrouwen van rond de dertig.
- 20 Voor how to-boeken over dit onderwerp, zie de bijlage. In Duitsland verschenen onlangs twee vergelijkbare boeken bij grote uitgeverijen: Wulf. D. von Lucius, *Bücherlust: Vom Sammeln* (2000) en Martin Kerstin, *Alte Bücher sammeln: Ein praktischer Leitfaden durch die Buchgeschichte und die Welt der Antiquariate* (1999; 2e herz. dr. 2001); overigens allebei niet zozeer populair-wetenschappelijk, als wel gründlich. Anton Gerits kondigde in 'Over de auteurs' in het vorige nummer van *De Boekenwereld* een Nederlandse uitgave aan: *Beginnen in Winnen*.
- 21 Ik noem hier alleen Ignaz Matthey, 'Op zoek naar een boek. Boekenzoekdiensten, advertenties en Internet', *De Boekenwereld* 13 (1996-1997), pp. 17-29 en het themanummer 'Nieuwe Media' van *De Boekenwereld* 16 (1999-2000) dat aan dit onderwerp was gewijd.
- 22 Vergelijk Sven Birkerts, *The Gutenberg Elegies. The Fate of Reading in an Electronic Age* (1994).
- 23 De antiquaar Scott Brown, initiatiefnemer van het tijdschrift *OP Magazine* (OP = Out of Print) dat in 2003 van start ging, doet hiermee een bewuste poging om het tij te keren.
- 24 Basbanes, *Among the Gently Mad*, pp. 161-162.
- 25 Voor de zelfhulpboeken, zie de bijlage. Een aantal cursisten beschreef zichzelf als (beginnende) handelaar: 'I have begun buying and selling on Ebay. My dream is to make a living from this'; 'I sell my photographs and out of print and remainder books as an Ebay powerseller - with book sales also at Amazon Marketplace. I am not however an expert on rare and out of print books, and have difficulty determining the value of a book and describing its condition'; 'Ebay, here I come!'. In zijn *Pound of Paper* nam John Baxter een bijlage met 'eBay Gems' op, waaruit blijkt dat enig bibliografisch onderricht voor sommige verkopers geen overbodige luxe zou zijn. Een hoogtepunt vormt de uitgebreide beschrijving van *Fern Leaves* (1854): '(...) The binding and pages are solid and intact. Hard to believe when the book is 146 years old. My wife said it doesn't smell like some old books do. My smeller doesn't work so I rely on her'. Geciteerd in Baxter, p. 415.
- 26 David Gregor, 'The Changing Face of Book Collecting', *Firsts: The Book Collector's Magazine* 14 (2004), nr. 1, pp. 36-39. Gregor biedt op verschillende locaties in Amerika ook de eendagscursus 'Book Collecting for Fun & Profit' aan (bookseminarsinternational.com).
- 27 In *Speaking of Books* noemen de samenstellers de 'New Digital Age' een tijd van 'inhuman pace' en vragen zij zich af of deze liefde voor het object boek sentimenteel is.
- 28 Verklaart dat wellicht waarom het verzamelen van kinderboeken zo mateloos populair is - ook onder de Barnes & Noble-cursisten?
- 29 Nancy Pearls *Book Lust. Recommended Reading for Every Mood, Moment, and Reason* bevat 175 thematische leeslijsten (o.a. 'books about books', 'women's friendships', 'men', 'family' en 'music'). Rachel W. Jacobsohn, *The Reading Group Handbook*, geeft in haar hoofdstuk 'Oprah did it' vijf redenen om een leesclub te beginnen. Drie daarvan betreffen sociale overwegingen ('belonging to a group you want to be in; establishing a social fabric; self reflection & personal growth'). In grote boekwinkels zoals *Borders of Barnes & Noble* is tegenwoordig vaak een hele afdeling gewijd aan de *cottage industry* rond het boek, variërend van leeslampjes tot speciale 'leesdagboeken'. In 2000 werd *The Booklover's Repair Kit* op de markt gebracht.
- 30 Zie over dat fenomeen Daphne van Paassen, *Ontzamelen. Nieuwjaarswens van Antiquariaat Burgersdijk & Niermans Leiden* (2002), ook verschenen als 'Lolita op een biechtstoel', *NRC Handelsblad* (2 november 2002).

**BIJLAGE: SELECTIEVE BIBLIOGRAFIE VAN RECENTE
ENGELSTALIGE BOEKEN OVER BOEKEN**

- Ahearn, Allen & Patricia, *Collected Books: The Guide to Values 2002* (2002)
- Baker, Nicholson, *Double Fold: Libraries and the Assault on Paper* (2001)
- Basbanes, Nicholas A., *A Gentle Madness: Bibliophiles, Bibliomanes, and the Eternal Passion for Books* (1995)
- Basbanes, Nicholas A., *Patience & Fortitude: A Roving Chronicle of Book People, Book Places, and Book Culture* (2001)
- Basbanes, Nicholas A., *Among the Gently Mad: Perspectives and Strategies for the Book Hunter in the Twenty-first Century* (2002)
- Basbanes, Nicholas A., *A Splendor of Letters: The Permanence of Books in an Impermanent World* (2003)
- Battles, Matthew, *Library: An Unquiet History* (2003)
- Baxter, John, *A Pound of Paper: Confessions of a Book Addict* (2003)
- Booth, Richard, *My Kingdom of Books* (1999)
- Casson, Lionel, *Libraries in the Ancient World* (2001)
- Chidley, John, *Discovering Book Collecting* (1998)
- Collins, Paul, *Sixpence House: Lost in a Town of Books* (2003)
- Dirda, Michael, *An Open Book: Coming of Age in the Heartland* (2003)
- Dorris, Michael & Emilie Buchwald, *The Most Wonderful Books: Writers on Discovering the Pleasures of Reading* (1997)
- Ellington, Elisabeth & Jane Freimiller, *A Year of Good Reading* (2002)
- Ellis, Estelle, Caroline Seebom & Christopher Simon Sykes, *At Home with Books: How Booklovers Live with and Care for their Libraries* (1995)
- Ellis, Estelle, Wilton Wiggins & Douglas Lee, *The Booklover's Repair Kit: First Aid for Home Libraries* (New York 2000)
- Ellis, Ian C., *Book Finds: How to Find, Buy, and Sell Used and Rare Books: Newly Revised, Updated and Expanded, Including a New Chapter on the Internet* (2001)
- Fadiman, Anne, *Ex Libris: Confessions of a Common Reader* (1998)
- Furman, Laura & Elinore Standard, *Bookworms: Great Writers and Readers Celebrate Reading* (1996)
- Gibson, Ralph, *Ex Libris* (2001)
- Gilbar, Steven, *Reading in Bed: Personal Essays on the Glories of Reading* (1998)
- Goldstone, Lawrence & Nancy, *Old & Rare: Travels in the Book World* (1997)
- Goldstone, Lawrence & Nancy, *Slightly Chipped: Footnotes in Booklore* (1999)
- Goldstone, Lawrence & Nancy, *Warmly Inscribed: The New England Forger and Other Book Tales* (2001)
- Goldstone, Lawrence & Nancy Goldstone, *Out of the Flames: The Remarkable Story of a Fearless Scholar, a Fatal Heresy, and One of the Rarest Books in the World* (2002)
- Graffagnino, J. Kevin, *Only in Books: Writers, Readers & Bibliophiles on Their Passion* (1996)
- Hamilton, John Maxwell, *Casanova was a Book Lover and Other Naked Truths and Provocative Curiosities About the Writing, Selling, and Reading of Books* (2000)
- Harvey, Miles, *The Island of Lost Maps: A True Story of Cartographic Crime* (2000)
- Jackson, H.J., *Marginalia: Readers Writing in Books* (2001)
- Jackson, Kevin, *Invisible Forms: A Guide to Literary Curiosities* (1999)
- Jacobsohn, Rachel W., *The Reading Group Handbook* (1998)
- Knight, Brenda, *Women Who Love Books Too Much: Bibliophiles, Bluestockings, and Prolific Pens from the Algonquin Hotel to the Ya-Ya-Sisterhood* (2000)
- Laubier, Guillaume de & Jacques Bossier, *The Most Beautiful Libraries in the World* (2003)
- Matthews, Jack, *Booking Pleasures* (1996)
- Matthews, Jack, *Reading Matter: A Rabid Bibliophile's Adventure Among Old and Rare Books* (2000)
- Mondlin, Marvin & Roy Meador, *Book Row: An Anecdotal and Pictorial History of the Antiquarian Book Trade* (2004)
- Morell, Abelardo & Nicholson Baker (voorwoord), *A Book of Books* (2002)
- Morris, Evan, *The Booklover's Guide To the Internet* (1998)
- Myer, David, *Memoirs of a Book Snake: Forty Years of Seeking and Saving Old Books* (2001)
- Nafisi, Azar, *Reading Lolita in Teheran: A Memoir in Books* (2003)
- Nelson, Sara, *So Many Books, So Little Time: A Year of Passionate Reading* (2003)
- Pearl, Nancy, *Book Lust. Recommended Reading for Every Mood, Moment, and Reason* (2003)
- Peske, Nancy & Beverly West, *Bibliotherapy: The Girl's Guide to Books* (2001)
- Petrovski, Henry, *The Book on the Bookshelf* (1999)
- Pitner, Suzanne, *Selling Old Books in the New Dot Com Way: Your Guide to Starting and Running an Internet Bookselling Business* (2000)
- Porter, Catherine & Peter Selley, *Collecting Modern Books* (2003)
- Powers, Alan, *Living with Books* (1999)
- Quindlen, Anna, *How Reading Changed My Life* (1998)
- Raabe, Tom, *Biblioholism: The Literary Addiction* (rev. ed 2001)
- Rabinowitz, Harold & Rob Kaplan, *A Passion for Books: A Book Lover's Treasury of Stories, Essays, Humor, Lore, and Lists on Collecting, Reading, Borrowing, Lending, Caring For, and Appreciating Books* (1999)
- Rabinowitz, Harold & Rob Kaplan, *Speaking of Books: The Best Things Ever Said About Books and Book Collecting* (2001)
- Rostenberg, Leona & Madeleine B. Stern, *Old Books in the Old World: Reminiscences of Book Buying Abroad* (1996)
- Rostenberg, Leona & Madeleine B. Stern, *Old Books, Rare Friends: Two Literary Sleuths and their Rare Passion* (1997)
- Rostenberg, Leona & Madeleine B. Stern, *New Worlds in Old Books* (1999)
- Rostenberg, Leona & Madeleine B. Stern, *Bookends: Two Women, One Enduring Friendship* (2001)
- Rostenberg, Leona & Madeleine B. Stern, *Books Have Their Fates* (2001)
- Schwartz, Lynne Sharon, *Ruined by Reading: A Life in Books* (1997)
- Shwartz, Ronald B., *For the Love of Books: 115 Celebrated Writers on the Books they Love Most* (1999)
- Spufford, Francis, *The Child that Books Built: A Life in Reading* (2002)
- Staikos, Konstantinos, *The Great Libraries: From Antiquity to the Renaissance* (2001)
- Wallace, Shelagh, *A Book Lover's Diary* (2003)
- Windwalker, Stephen, *Buying Books Online: Finding Bargains and Saving Money with Booksense Stores, Amazon's Marketplace, and Other Online Sites* (2002)
- Windwalker, Stephen, *Selling Used Books Online: The Complete Guide to Bookselling at Amazon's Marketplace and Other Online Sites* (2002)
- Worrall, Simon, *The Poet and the Murderer* (2002)
- Zaid, Gabriel, *So Many Books: Reading and Publishing in an Age of Abundance* (2003)
- Zerby, Chuck, *The Devil's Details: A History of Footnotes* (2001)

